

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שמות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2021 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שמות

- ב.....ויאמן העם - הכל, הכל בידי שמים.....
- ו.....ותתצב מרחוק - להיות תקיף ויציב באמונתו גם בשעת הסתר 'וריחוק' מבלי להתייאש.....
- ח.....בני חביבי - חביבות הבורא בהתגברות האדם על יצרו.....
- יב.....הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים'.....
- טז.....לעסוק בדברי תורה - התיקון ע"י לימוד התורה"ק ובפרט כשהוא ברציפות.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת שמות

ויאמן העם - הכל, הכל בידי שמים

'מבטח' שיש לו לאדם באיזה סיבה כלשהיא, אם שהוא בוטח בבשר ודם שיעזרהו, או שהוא בוטח בכספו ובוהבו, או שהוא סומך על חכמתו המופלגת וכשרונותיו העצומים וכוחו ועוצם ידו, שאלו וכיוצא בהן נכללים ב'מטה'. אכן מטה זה נהפך לנחש - הנושך וממית ברוחניות ובגשמיות, והיינו, כי כאשר האדם שוכח מהקב"ה ח"ו שהוא המנהיג לבירה ובוטח בדבר אחר זולתו הרי אותו דבר נהפך לו לרועץ, והא גופא סיבת ירידתו והשפלתו ונפילתו. לעומת זאת, אם 'נוכר' שאין מקום לבטחון זולת הקב"ה, 'שוא תשועת אדם, ובאלוקים נעשה חיל' (תהלים ס יג-יד), ו'מבלעדי עוזך

בפרשתן (ד ב-ד)^א, 'ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה, ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ירך ואחוז בנבבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, וביאר הר"ק מאו"רוב זי"ע (באר משה עמ' סג) שהנה 'מטה' היא ה'משענת' שעליה נשען ונסמך האדם, וכמו שנאמר (להלן כא יט) 'אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו' [וכן מצינו בדברי חז"ל שאמרו (כתובות סד.) 'בעיני חוטרא לידא', ופירש רש"י 'רוצה אני שיהיה לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען עליו']], והרי זה מרמוז על כל

א. 'בעלי הרמז' אמרו כי 'שמות' ר"ת תכלית מעשה שמים וארץ, שכן פרשיותיו של חומש שמות מספרות לנו אודות נפלאות ההשגחה הפרטית, הנהגת ה' בעולמו ושהוא בעל היכולת, החל מגלות מצרים ועד ניסי יציאת מצרים, שידוד מערכות הטבע ללא כל גבול, קריעת ים סוף, מעמד הר סיני בו קרע עליונים ותחתונים, והכל ראו שהוא יחידי, עניינים אלו הם הם תכלית מעשה שמים וארץ להתוודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ. ב. מספר כ"ק האדמו"ר משינאווא שליט"א איתן מושבו בעי"ת מאנסי יצ"ו, ממה שזכור מימי ילדותו - לפני שנות דור לפני המלחמה, כי מנהג הנפוץ היה שהילדים לומדים אצל ה'מלמד' - בחדר הסמוך לביהמ"ד, ולא היו מחליפים בכל שנה מלמד חדש אלא הוא היה 'עולה' עמהם, והבחורים מגיל ט"ו עברו ללמוד בהיכל ביהמ"ד, מלמד זה היה מהלך כש'כלי אומנתו' בידו, היינו 'שוט', למען תהיה חיתתו על פני התלמידים ויעסקו כראוי בתלמודם, ולא עוד אלא שבראש השוט היו תלויים רצועות עור, כדי שח"ו לא יהיה תלמיד אחד בבחינת 'שוטה שאינו מרגיש' אלא ירגישו היטב על בשרם את גודל וחוזק המכה, וכאשר אמרו חז"ל זרוק מרה בתלמידים וכבר אמר החכם מכל אדם ב'משלי' חוסך שבטו וכו'.

פעם אחת ב'פרשת ויחי' למדו התלמידים חומש רש"י, וב'ברכות יעקב' אשר באותה פרשה התייגעו להבין כל פסוק עפ"י פשוטו, והנה בעת הילוך המלמד כשהשוט בידו, נעמד אצל אחד התלמידים ושאלו, הגידה נא, מה פירוש הפסוק 'גד גדוד יגודנו' - התלמיד החליף את צבע פניו לרוב אימה ופחד כי לא ידע מה לענות, בליט ברירה, המציא 'פירוש' מעצמו - בשפת האידיש, וכה אמר, 'גד גדוד יגודנו' - וואס גאט געבט (געבט נשמע כ'גיט') איז גוט... מה שהקב"ה נותן לאדם זה טוב, המלמד נתפעל מדברי התלמיד, וכשמקלו עדיין בידו נכנס במרוצה לביהמ"ד וחזר בקול גדול על 'פירושו' של תלמידו לפני קהל הלומדים, אזא פשט פון א תלמיד... (פירוש נפלא כזה מתלמיד) וואס גאט געבט איז גוט...

וכשנתבונן במעשה זה נראה, הנה ה'מקל' היה מוכן להלקות נוראות את התלמיד, אך מאחר שהכריז באמונה טהורה - מה שהקב"ה נותן ועושה הרי זה טוב, ממילא נשמט המקל ונתבטלה כל גזירת ההכאה לטוב ולברכה. וכמו שכתב רבינו יונה (שע"ת ש"ד אות יב) וז"ל, ואם תמצא את החוטא תלאה ותקרה עליו צרה, ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורין הרבים הראויין לבוא עליו, כמו שנאמר (תהלים עו יא) 'חַמַּת אָדָם תִּדְרֹךְ שְׂאִרִית חַמַּת תִּתְּגַר', פירושו - כאשר צער האדם יודה אותך, כלומר שיודה אותך האדם בעת צערך... שארית חמות - שהיו מפותחות לבוא על האדם, כענין 'אל יתהלל חוגר כמפתח' (מלכים א' כ יא). תחגור ותעכב אותם ואל תביאם עליו וכו'. ונאמר (ישעיה יב א) 'אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני'. פירוש - אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי, ישוב אפך ותנחמני.

באר הפרשה - פרשת שמות

ג

ועזרתך אין עזרה וישועה... אזי הנחש' נהפך ל'מטה', עמדה ליד... אלא ידע כי ה' עשה לו את כל החיל ונעשה כדומם שאין בו כח להזיק כלל.
וזמבאן ילמד כל אחד לכל פרט ועניין, שלא יחשוב 'אני' עשיתי בכשרונותיי הנפלאים ואף חכמתי

עוד יתכן לומר, שהרי אותו נער קטן לא אמר את הפירוש מתוך 'דעת' מה שהוא מוציא מפיו, וסתם זרק מפיו 'פירוש' בכדי להנצל ממכת המלמד, ובכ"ז הצילוהו דיבורים כגון דא, כיו"ב כל איש הנמצא בעת צר צער ומצוק, ואין לו 'דעת' ולא ראש לחשוב מחשבות אמונה כראוי, אם אך יכריז בפיו שוב ושוב, אני מאמין שהקב"ה עושה זאת ולטובתי, בזה גופא ינצל מכל הצרה ויתבטלו כל הגזירות.

ג. ועל יסוד הדברים יש להוסיף עוד, שבא הקב"ה להראות למשה, הנה 'מטה' אשר נראה כדבר שנשענים עליו נהפך ל'נחש', לעומתו 'נחש' אשר בטבעו מזיק ונושך נהפך ל'מטה', אמור מעתה אין טעם בסמיכה ובטחון ב'מטה' וכיוצא בו, ואין הנחש ממית מעצמו, אלא הכל הוא רק בדבר ה' וברצונו ית'. ובנוגע לחיי היום יום, פעמים ש'אוהב' פלוני אשר היה דואג לי וממלא כל מחסורי הפך עורו ו'שכח' ממני, ולא עוד אלא שמתנהג אלי כ'נחש' המזיק, לעומתו פעמים שאותו 'יציר' שהיה רודף אותי עד חרמה הפך עורו ונעשה לי לאוהב ידיד מסייע ועוזר על כל צעד ושעל, וכיצד זה אירע, אין זה אלא מאחר שהן האוהב והמסייע, הן השונא והמפריע הכל במאמר כל אשר עשה נעשה, ואינו תלוי כלל באדם עצמו. והן הן דברי הכתוב בהמשך העניין (פסוק יא) 'מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה', שאין הפה מדבר מעצמו, ואף אין מי ש'הוצק חן בשפתותיו' והוא 'פה מפיק מרגליות' אינו יכול לפעול כלום בצחצחות לשונו ומתק שפתותיו אלא הקב"ה הוא שם פה לאדם לדבר ואוזניים לשמוע.

וכאשר תאמר לגבי 'אדם' כן תאמר לגבי ענין ה'מקום', כדכתיב בפרשתן (ד ו-ז), 'ויבא ידו בחיקו ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג'. ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו', ולכאורה תמוה, מדוע אמר לו השב ידך אל חיקך, וכי יפלא מה' לרפאות ידו גם מחוץ לחיקו, והלוא נס כזה קטן הוא כנגד כל הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים. ומבאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמיה"ל ח"ב פ"ג פרשת שמות) שכאן למדנו שאין המקום גורם לביאת הצרעת, אלא את הכל פעל ה', הוא הנותן חולי והוא המרפא. לכן נתרפאה ידו דייקא בחיקו - באותו מקום שנצטרע, ומינה תבין שאם בחיקו היה איזה סיבה לצרעת היאך נתרפאה ידו שם, אלא שאין החיק גורם צרעת ואין החיק מרפא צרעת, אלא על פי ה' יבוא ועל פי ה' ילך [כמו שאמרנו (ר"ה כט.) לא הנחש ממית ולא הנחש מחיה].

ד. וכמו שביאר רבינו הר"ן (דרשות הר"ן, הדרוש ה' ד"ה וזה דבר) טעם הדבר שלא עשה הקב"ה נס להסיר ממשה את 'כבדות פיו', אלא כי רצה הבורא שנדע שהוא הבורא והמנהיג, וכל הנעשה בהאי עלמא על פי ה' הוא, ומלכותו בכל משלה, ולא נטעה שכוחו של משה - 'מושיען ומנהיגן של ישראל' היה בזכות 'מתק לשונו' ואמרותיו הנוטפות נופת צוף וכל טעם, ועי"ז הצליח את דרכו, על כן, עשהו הבורא ערל פה וכבד שפה, למען יראו הכל שכוחו היה מן השמים - 'כי אנוכי אהיה עם פיך'.

ה. וממילא תנוח עליו דעתו, ולא יהא טרוד יומם ולילה ברדיפה אחר פרנסתו מתוך השתדלות מרובה עד אין קץ... שהרי יודע הוא שכל פרנסתו אינה תלויה כלל במעשיו אלא רק בגזירת עליון שהוא הוא העושה את כל החיל הזה'.

והנה, איתא ב'מדרש הגדול' (פרשת שמות יג) על הפסוק (א יג) 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך', ר' אלעזר אומר בפה רך, שהמצריים הבטיחו תשלום הגון על כל לבינה, אמרו כל מי שהוא עושה לבינה נוטל שקל, כדי לפתות את ישראל, והיו מייגעין עצמן יתר מדאי כדי לטול שכר הרבה (חוץ מעמרם שלא נתפתה לבו, אלא היה עושה לבינה בכל יום) ולבסוף מה הוא אומר (ה ה) 'ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו', שחייבו אותם להכין כמתכונת זו כל יום ויום משנות השעבוד, ע"כ. כלומר, שככל שהתייגע יותר להכין הרבה לבנים כך הוכרח בשנות השעבוד להכין כל יום - מבלי להגדיל שכרו כלל וכלל.

ולמדו מכאן מפרשי התורה גודל שכרן של הבוטחים בה' והפסדם של אלו שלא שמו בו מבטחם, שכן מי שהאמין שממילא מזונו ושכרו קצובין מן השמים ולא 'נתייגע יותר מדאי' הרוויח לכל שנות הגלות, שהרי בכל אותן השנים לא נדרש מעמו להתייגע כל כך בהעמדת הלבנים ולא הוכרח להעמיד אלא כאותה כמות שהעמיד ביום הראשון.

באר הפרשה - פרשת שמות

הנעשה הוא רק ברצון השי"ת עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות¹. ועל דרך זה ממש כן הוא גם כלפי אחרים, שאם ח"ו מאן דהו פגע בו, בגופו או בממונו או בכבודו, וציער אותו והזיקו - אל ידמה בלבבו כי יש לאותו

'מויק' כח ויכולת להרע לו אם לא הכריזו כן משמיא, אלא יתחזק באמונתו לדעת כי כן נגזר מלעילא, ואותו אדם אינו אלא כשלוחא דרחמנא², וכ'מטה' ביד האלוקים³.

לעומת זאת, האיש אשר לא זכה לקנות בעצמו את האמונה הטהורה ולחקוק אותה בכל ליבו ונפשו, הרי תמיד מלא הוא צער ומכאובים. וכמו שלמדנו זאת ממה שנאמר (ב יג) 'וירא שני אנשים עברים נצים, ופירש רש"י, 'דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן', ולכאורה קשה, מדוע נקט רש"י דייקא את דוגמת 'רשעותם' שהם הותירו את המן, ולא נקט שהם המרידו את בני ישראל במחלוקת קרח שנראה כמעשה חמור פי כמה מהשארית המן, ויש לומר, דרש"י השווה שני עניינים אלו זה לזה, כי הם תלויים זה בזה, אלו האנשים ש'הותירו מן המן' - מתוך דאגת המחר, מה יהיה, ממה נתפרנס, וכלומר שנחסרה מהם האמונה שהפרנסה מן השמים, והם סבורים שהאדם משיג לעצמו בעבודתו ובהשתדלותו, ולכן תמיד דואגים מה יהיה למחר, אדם כזה גם מתמלא רוגז על אחרים ובא לידי דין ודברים על ש'גוזלים' ממנו את פרנסתו, ומהאי טעמא הם הם שני אנשים עברים נצים, הרימו ידיים והכו זה את זה, כי כל אחד מהם נדמה לו שהשני לוקח ממנו.

אמור מעתה האיש המאמין אשריו בעולם הזה וטוב לו בעולם הבא, גם בעת חשכות יודע הוא שהכל מהבורא ית"ש ולטובתו, ואף אינו כועס על אחרים שהזיקו לו, מאחר שידוע הוא שהכל בידי שמים, ולא 'פלוני' עשה לו זאת אלא כך היה רצון ה'. ואינו סובל מקנאה ותחרות, כי יודע הוא שהפרנסה קצובה לו מן השמים, ושום אחד שבעולם אינו יכול להפסיד לו אפילו שוה פרוטה, אינו דואג על יום המחרת, וכל ימיו מלאים שלום ושלווה מתוך תענוג ושמחה. ומכלל הן אתה שומע לאו...

נודע מה שכתב ה'בעל הטורים' (בריש פרשתן) על הפסוק 'ואלה שמות בני ישראל' בזה"ל, תיבות אלו נוטריקון ואדם אשר לומד הסדר, שנים מקרא ואחד תרגום, בקול נעים ישיר, יחיה שנים רבות ארוכים לעולם, עכ"ל. ואפשר להעמיס בדבריו, שהנה במרוצת החיים של האדם עוברים עליו מאורעות רבות על דרך 'שנים מקרא', פעמים שהוא 'מקרא לטובה', ופעמים להיפך ח"ו שנראה כרע, אך האמת היא ש'אחד תרגום' - שהפירוש והתוכן הפנימי של שניהם אחד הוא, כי כולם שווים לטובה, וגם מה שנראה כרעה בפנימיותו טובה הוא, פעמים מתגלית הטובה מיד, ופעמים שרק לאחר זמן, וזהו עבודתנו תמיד 'להעביר את הסדרא' ולזכור בשנים מקרא, בכל מה שעובר עליו את ה'אחד תרגום' - שהכל לטובה, שהרי הכל בא מן האחד יחיד ומיוחד.

וזהו הרמז בדברי ה'בעל הטורים', שה'לומד' בכל מקרא ומקרא את ה'תרגום' וכל מיני המאורעות הם 'אחד' אצלו, ובקול נעים ישיר את שירת החיים של יהודי - שהאחד יחיד ומיוחד הוא שעשה עושה ויעשה, אזי יחיה שנים רבות ארוכים לעולם...

1. הנה מצינו בפרשתן 'שפרעה גזר על הזכרים' - להשליכם היאורה, ומשנולד משה רבינו הצפינוהו בבית ג' חדשים ואז השליכוהו היאורה, ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, ותבוא בת פרעה ותקחהו, ואיתא בגמ' (סוטה יב:) שמיד לאחר שהכניסו את משה לנהר בטלה הגזירה, שכך אמרו האיציטגנינים לפרעה שכבר נולד מושיען של ישראל והושלך המיימה... ומן הנראה היה לה ליוכבד אמו לבכות, אוי לי, אילו המתנתי חצי השעה לא הוצרכתי לזרקו... אבל האמת שרק מאחר שכבר היה בנהר על כן התבטלה הגזירה, ומכאן תלמד לעצמך שלא לומר אילו המתנתי... אילו לא הייתי עושה כך וכך... אילו לא הייתי אומר כך וכך... כי אין לך כל ידיעה בכל המעשה אשר נעשה בעולם, וכמו במעשה דמשה רבינו שאדרבה הכל היה עבורו, שמח בחלקך, תן תודה לאלוקיך המוליכך בדרך הטובה כל הימים...

2. וכמו שאמרו צדיקים (חלק מהדברים בהרחבה באור יחזקאל ח"ג) בהאמור בפרשתן (ד כא-כב) 'ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם, ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב' וגו', והפליאה רבה ומכופלת, הן מאות בשנים שהמצריים שונאים את בני ישראל עד ש'קצו בחייהם' (א ו וברש"י), רודים בהם בפרך, כיצד ימצא לפתע, שהם אוהבים אותם ובני"ו נושאים חן בעיניהם... עד שנותנים להם את בגדיהם, כלי כסף וכלי זהב... ומה עוד, כי הנה המצריים ספגו בכל אותה שנה (שקודם יציאת מצרים) תשע מכות גדולות ונאמנות, ומדרך העולם היה להם להאשים את בני ישראל שמחמתם סבלו כל כך ולהוסיף שנאה על שנאתם, מעתה תמוה, כיצד

באר הפרשה - פרשת שמות

ה

נתהפכו כל סדרי עולם... גם עלינו להתבונן לשם מה סיבב הקב"ה שהמצריים יתנו לבני ישראל את כליהם, וכי לא היה יכול לצוות שיקחו זאת בני ישראל ביד חזקה, בלא שיחרצו המצריים את לשונם...

אלא, כי רצה הקב"ה ללמד את בני ישראל פרק נאמן בהלכות האמונה, שאין אדם שונא או אוהב את השני אם לא בגזירת עליון, ולא שנאו מצרים את בני ישראל מעצמם אלא כי כך רצה הקב"ה, והוא שהכניס את השנאה בליבם, ומקרא מפורש הוא (תהלים קה כה) 'הפך לבם לשנא עמו', ולזאת סיבב הקב"ה שישאלו בני ישראל כלי כסף וכלי זהב מהמצריים ונתן ה' את חן העם בעיניהם, להורות שה'חן' והאהבה אינם בסיבה טבעית אלא הכל כפי הכוונה העליונה... וכן איתא במדרש גבי יוסף הצדיק ואחיו שבטי קה (בר"ר וישב פד יח) 'כשרצית נתת בלבם לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנא'. כי ה'אוהב' אינו אוהב מעצמו אלא הקב"ה נותן בלבו לאהוב, וגם ה'שונא' אינו עושה זאת אלא כי כן גזר המלך ב"ה - ולטובתך נעשים כל המעשים ממעל, הן מה שנראה כאוהב הן מה שנראה כ'שונא', הכל לטובתך ב'טעם' העליון.

ח. בפרשתו (ב כג), 'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו', וכל המעיין בפסוקי הפרשה יראה כי עד עתה לא נזכר שום רמז ל'תפילה', אלא נראה שקבלו את ה'דין' והסכימו להיות תחת סבלות מצרים, ואם כן צריך ביאור מה אירע עתה שנאנחו בני ישראל מן העבודה, ומה השייכות למיתת מלך מצרים. וביאר הגאון רבי יצחק מוואלוז'ין זי"ע (בספרו פה קדוש), כי עד עתה סברו בני ישראל כי ה'מלך' הוא רשע מרושע, הוא הגוזר גזירות עליהם והוא מעבידם בעבודה קשה, וממילא אין לנו אלא לייחל ולצפות למיתתו במהרה, או אז יקום מלך חדש ו'שלוש' על ישראל... אמנם כאשר ראו שהנה המלך מת ויקם אחר תחתיו, ועדיין הגזירות עומדות בכל תוקפן, הבינו כי אין הגזירות באות מיד המלך, אלא הקב"ה הוא שהכניס בלב פרעה לשעבד את בני ישראל. ועל כן החלו לזעוק אליו, אבינו שבשמים רחם עלינו, ואכן מיד נהפך הגלגל באתחלתא דגאולה, ונגלה הקב"ה למשה בסנה ושלחו להוציא את בני ישראל.

ונמצא כי אילו היו מאמינים כבר בתחילה שכל אותם הצרות באו עליהם ברצון השי"ת, ופרעה אינו אלא כשלוחא דרחמנא, הרי היו מקדימים להתפלל, ומקריבים את קץ הגאולה. ולדין ייאמר על כל צרה וצרה שלא תבוא, כי לו חכמו ישכילו להתפלל תיכף בביאת הצרה מתוך ההכרה כי לא פלוני הוא ה'מזיק' ולא ה'פצע' והמחלה מכאיבים, אלא כך נקצב מלעילא, ויחסכו מעליהם כל אותם ייסורים ועגמת נפש.

ט. עד כאן הדברים אמורים כלפי הנפגע, אך כזאת ייאמר גם כלפי ה'פוגע', שידע שאין בכוחו לעשות מאומה כנגד רצונו ית', לחשוב מחשבות ולחבל תחבולות כיצד 'לסדר' את השני...

וכך ביאר הכלי יקר' בהאמור בפרשתו (א ה-ז) 'ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו פן ירבה', כי פרעה לא ידע ולא הכיר במה שקרה ליוסף, שאחיו - שבטי י-ה השתדלו בכל עוז להעביר ולבטל את חלומותיו שהוא עומד למלוך עליהם, אך לא הועילו להם כל נכליהם במאומה, ולא עוד אלא אדרבה מעשיהם קירבו את קיום עצת ה' שימלוך יוסף, כי רק על ידי המכירה נסתבב שמבית האסורים יצא למלוך. כעת בא פרעה הרשע שעדיין לא למד שא"א לבוא בתחבולות נגד רצונו ית', וחזר על טעות זאת, הקב"ה גוזר 'כן ירבה' - והוא בא לומר 'פן ירבה', וחשב שגזירותיו יועילו לו, וזהו 'אשר לא ידע את יוסף' - שלא התבונן במה שאירע ליוסף, לדעת שלא תועיל לו מאומה, כי ברצות ה' כן ירבה וכן יפרוץ, והיא הנותנת שרק על ידי קושי השעבוד נתברכו בברכת 'כן ירבה'.

כיו"ב כתב ה'סטייפלער' זצוק"ל (ברכת פרץ), שהיטב יש להתבונן בפרשה זו, שפרעה שמע מאיצטגניניו - 'היום נולד מושיען של ישראל' (רש"י א כב) ולכן ציוה לכל עמו - 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' (שם). מה עלה בסופו, שאותו 'מושיען של ישראל' שכל כך חשש ופחד ממנו ניצול ע"י בתו ולא עוד אלא שנתגדל בביתו. ללמדנו, שאי אפשר לילך כנגד רצונו של מקום, ואדרבה הקב"ה יסבב שפעולת האדם היא שתסייע (כביכול) לגזירת הבורא שתתקיים בפועל.

וכבר אמרו לפרש את הפסוק (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', ש'המחשבות הרבות אשר בלב האיש' - שהוא מחשב שפעולותיו יגרמו שיהיה כך וכך... ואלו המחשבות שבלב איש הם עצמם יביאו שעצת ה' תקום ותצא לפועל.

ואכן, רבות מצינו בקורות הימים שפעמים ופעולת אדם להרע לרעהו היא גופא תקרב אליו טובתו. וכביאורו של הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע שבת קיט.) במעשה ד'יוסף מוקיר שבת' שהובא בגמרא (שם) לתאר את גודל שכרם

באר הפרשה - פרשת שמות

תשימו עליהם, לא תגרעו ממנו, ולכאורה תמוה, מדוע הוצרך פרעה לשנות סדרי העבודה (שמעתה יאספו את התבן מבלי לשנות את 'מתכונת הלבנים'), ואם כל כך היה עז חפצו להכביד עליהם ולהתיש כוחם, היה אפשר לו להוסיף על 'מכסת הלבנים' עשרה ידות, בכמות שאין בידם להשיגה אם לא בעבודת פרך נוראה.

אלא ביאורו, שאותו רשע רצה לאבדם מישוב דעתם ועי"ז גם מבטחונם בה, לכן ציווה שיצאו איש איש לבדו ללקט תבן, ובטרדתם בחיפוש אחר כל פיסת קש ותבן תיטרף נפשם, ויאבדו את ישוב דעתם. ועי"ז יוכל להזמם, לבלותם ולאבדם מעל פני האדמה. משא"כ אם לא יצטרכו לטרוח בחיפוש התבן אף אם יוסיף על מכסת הלבנים, לא תתבלבל דעתם עליהם ולא יאבדו עשתונותם, אלא מתוך הלחץ זו הדחק יוסיפו על יגיעתם בגוף ונפש ויביאו את מכסתם לידי גמר, והכל יבוא על מקומו בשלום (הובא גם בחשבה לטובה החדש בפרשתן בשם הרה"ק רבי העניך ז"ע).

מכאן חיזוק לנו ולבנינו - דור מוקף מבית ומחוץ בטרדות שונות ומשונות מכף רגל ועד ראש,

ותתצב מרחוק - להיות תקיף ויציב באמונתו גם בשעת הסתר 'ורחוק' מבלי להתייאש

בפרשתן (ב ד), 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו', כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע (ח"ח עה"ת) וז"ל, ידעה מרים הנביאה כי ינצל אחיה מן המים הזדונים, אבל לא ידעה באיזה אופן תהיה ההצלה, עד שבאה לבסוף בת פרעה. ומזה עלינו ללמוד בכל עת צרה ומצוקה כי סוף סוף תבוא הרוחה וההצלה"א, אם כי נעלמו ממנו הדרכים והאמצעים, אבל עלינו לצפות ולקוות למחדש בכל יום מעשי בראשית, כי יחוש להצלתנו ולנאולתנו, ומתוך צרה ימציא לנו פדות ורוחה. עכ"ל.

אמנם כן יצר סוכן בנו ומנסה לבלבל דעתו של אדם, ומחובת האדם להכיר את האויב הגדול ולעמוד כנגדו מתוך התחזקות גדולה באור האמונה. וכמאמרו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקין ז"ע על האמור בסוף הפרשה (ה ו-ה) 'ויצו פרעה את הנוגשים בעם ואת שוטריו לאמור, לא תאסיפון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשום, הם ילכו ויקוששו להם תבן, ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום

אף בעולם הזה של מכבדי השבתות, שהיה לו שכן גוי עשיר גדול, והחווה בכוכבים' אמר לו שראה בכוכביו שיבוא יום וכל כספו וזהבו יעברו אל שכנו יוסף, הלך הגוי ומכר את כל רכושו, המירו ביהלום יקר והטמינו היטב בכובעו בכדי לשמור על רכושו - שח"ו לא יגיע לידי שכנו יוסף. וסוף דבר היה שדייקא פעולותיו אלו העבירו את רכושו לידיו של יוסף, כשנפל הכובע למצולות ים, והדג שבלעו נתגלגל לידיו של יוסף מוקיר שבת... ובזה מבאר ה'בן איש חי' מדוע האריכו בגמרא בכל פרטי המעשה, דאם כוונת הגמרא הייתה רק כדי לבאר את גודל השכר למי שמכבד את השבתות, לא הוצרכו להאריך כ"כ בדברי חוזה הכוכבים, ומה שפתרו וכו' ומכירת רכושו ועלייתו על הגשר וכו', והיה סגי לומר שיוסף קנה דג 'לכבוד שבת קודש' ומצא בקרביו יהלום יקר. אלא, שחז"ל רצו ללמדנו בזה שאם נגזר מן השמים - לא יועילו כל טצדקי שבעולם לעצור ולמנוע מהנגזר להתקיים, ולא זו בלבד, אלא שפעולותיו של הגוי הן הן הביאו שעשירותו נפלה לידי יוסף מוקיר שבת (עיי' כעיי"ז מהר"ל חידושי אגדות שם).

יש שביארו שבא הכתוב לשבח את מרים הנביאה, שאף בעת שהיה נראה כי הבורא מסתיר פניו (שהוצרכו להחביא את משה) והרי הוא 'מרחוק', מכל מקום ותתצב - בעמידה איתנה, שניצבה על 'מקומה' באמונה איתנה ותקיפה בבורא כל עולמים, ולא נסוג ליבה אחור.

יא. היה אומר הרה"ק מקאברין ז"ע 'כי יהודי צריך ומחויב להאמין כי קץ שם לחושך, והחושך יעבור ובמקומו יופיע האור' (תורת אבות דרכים בעבודת הבורא, רט).

עוד אמר הרה"ק מקאברין ז"ע לבאר מה שנאמר (תהילים קטז י) 'האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד', וז"ל, פירוש יהודי צריך ומחויב להאמין, כי אדבר - שעוד אספר פעם בעיתים הטובים והשמחים שה' יעזור ויתן לי, כי אני עניתי מאוד - שהייתי פעם בעניות. כי בעת המצוקה חייב אדם להאמין שעוד יבואו זמנים טובים ושמחים שאוכל לספר אז על יסורים של עכשיו כעל יסורים שעברו, ואתן הודיה לה' על ישועתו, עכ"ל (תורת אבות, אמונה ובטחון מב). וכך אמר הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל משגיח דישיבת ליקוואד בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע, שכשישאלו בב"ד של מעלה 'ציפית לישועה' אין הכוונה רק לישועת הכלל, האם ציפה לגאולת ישראל, אלא גם ישאלו כל אחד בענייניו הפרטיים האם עז היה בטחונך בקונך, ובכל עת צרה ציפית לישועה (קובץ שיחות ח"א נז).

מחמת 'למה תתראו' שלח לשבור בר במצרים) ואילו עתה עליו להיות סמוך על שולחן בנו שיפרנס ויזון ויכלכל אותו, ומה עוד שירד לארץ מצרים, והיה יכול להתרעם על מידותיו של הקב"ה למה הביאו לידי כך, אך יעקב קיבל את הדין באמונה, על כן זכה ונוספו לו עוד י"ז שנה, וזהו שאמר הכתוב (בראשית מז כח) 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה', ר"ל מחמת שהיה יעקב בארץ מצרים על כן חי עוד שבע עשרה שנה.

זבזה מבאר מה שאמרו חז"ל (תנינה ה.) שמוסיפים שנות חיים ל'צורבא מרבנן דמעביר במיליה' - 'דלאו דוקא אם מעביר במיליה נגד חברו במה שבין אדם לחברו, והוא הדין נמי אם מעביר במיליה נגד הקב"ה מה שהיה להתרעם כנגדו ית' ואינו מתרעם נמי נקרא מעביר במיליה ומוסיפין לו שנים'.

מבאן ישיב האדם אל ליבו בתרתי, א. מעלת הייסורים², כי יתכן שרק בזכותם ובגינם האדם חי עלי אדמות³.

לא מצאנו מנוח אף לא לרגע אם במרדת הפרנסה, אם ברפואה וכיו"ב רבות, ישוב הדעת מאן דבר שמיה... אך עצתו אמונה² - כי כאשר יהיה באמונה פשוטה בכל לב ונפש, אזי מתוך האמונה תתיישב נפשו עליו. שישב לנפשו המטורפת חבי כמעט רגע עד יעבור, כי מדוע תיטרף ותיבהל נפשו, הרי הכל בידי שמים, צדיק ה' בכל דרכיו, ובל אורחות ה' חסד ואמת.

מאמר נורא כתב הגה"ק רבי שלמה קלוזנער זי"ע (חכמת התורה ויחי תקפ"ג) דהנה הרואה יתמה מפרשת ויגש ואילך, אך פגש יעקב אבינו ביוסף, החל לדבר אודות יום מיתתו, אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך' (שם מו ל), אלא שהנה קיצבת שני חיי יעקב היה רק ק"ל שנה, ועל כן אמר ליוסף בשעה שנתראה עמו בעת שירד למצרים 'אמותה הפעם' כי אכן באותה שעה תמו מניין שנות חייו, אלא שבהגיעו למצרים היה לו 'פחיתות כבוד', כי עד אז היה חי בארץ כנען ברומו של עולם, ואף בעת הרעב לא היה מחסור בביתו (רק

יב. הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה נושא משלו, לאחד שנפל לבירא עמיקתא ובדרך הטבע אין שום עצה ותבונה לעלות ולצאת מאפילה לאור גדול, אמנם כאשר אחד מבחוץ זורק לו חבל יוכל להחזיק בו ולהגיע אל שפת הבור ברגע כמימרא, וכמו כן כשאדם מסובב בצרות ויסורים עליו לדעת שהקב"ה עומד על גביו ומשגיח עליו, והוא יתב"ש זורק לעברו 'חבל הצלה', ואם יחזיק בו ויאמין שביד השי"ת להצילו יזכה באמת לבטל כל הדינים והגבורות וכל היסורים והחולאים רעים יעלמו כהרף עין, ככתוב (תהלים כג ז) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'.

יג. הנה נאמר בפר' ויחי (מח ה-ו) שאמר יעקב ליוסף 'ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו וגו', ולכאורה צריך ביאור מדוע רק אפרים ומנשה זכו להיות במניין השבטים, וכראובן ושמעון יהיו לי, ואילו אותם הבנים אשר יהיו ליוסף מכאן ואילך לא יזכו לכך, ושמעתי לבאר באופן נפלא, כי כל י"ב שבטי קה נולדו ליעקב בהיותו מסובב בייסורים, מוקף בצרת לבן ועשו, ואף בשעת לידת בנימין קרהו אסון ונפטרה אמו יולדתו, ועל כן זכו למדרגה נשגבה זו להיות 'בני יעקב' - שבטי קה, וזאת אמר יעקב ליוסף, אפרים ומנשה אף הם נולדו לבעל ייסורים, שכן נולדו ליוסף בזמן שהיה לבדו בארץ מצרים רחוק מבית אביו, וממילא גם הם שייכים לאותה מדרגה, וראויים הם להיות בכלל ה'שבטים', אכן מולדתך אשר הולדת אחריהם - לאחר ירידת יעקב ובניו למצרים - כששוב אינך אפוף במכאובים, אלא הינך נמצא על מי מנוחות, אינם יכולים 'לעמוד' ביחד עם אלו שעברו ייסורים...

יד. מסופר על אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שהיה 'בעל חוב' גדול מאד והנושים לא נתנו לו מנוח, מאידך היה לו נכס אחד שהיה שווה הון רב, וחכך בדעתו למכור אותו ולפרוע במעות שיקבל את כל חובותיו, ואף ישתיירו לו כמה פרוטות בכיסו למחיתו. הלך היהודי לשאול בעצת רבו כדת מה לעשות, ענהו הרבי, איעצך שלא למכור את הנכס, כעבור תקופת מה נתרבו חובותיו עוד ועוד, חזר היהודי אל רבו, אך הרבי בשלו, 'איעצך שלא למכור את הנכס'. אמנם משרדף יום אחר יום והנוגשים אצו לאמר שלמו חובותיכם, ויראו בניו כי באו מים עד נפש - מכרו את הנכס ופרעו במעות שנתקבל את כל החובות, ותהי הרווחה בבית האב. כעבור שבועיים נסתלק האב לעולם שכולו טוב. הבנים נכנסו לקודש פנימה אל ה'שפת אמת' וסיפרו לו על כך, מיד שאלם הרבי אודות הנכס, ומשנענה שמכרוהו, אמר להם, הנה איתא בגמרא (פסחים קיג:) 'שלשה חייהם אינם חיים', ישנם כאלו שכל

באר הפרשה - פרשת שמות

ב. גודל התעלות האדם ומתן שכרו הטוב אם אינו מבעט בייסורים אלא מקבלם^{טו} באהבה^{טז}.

ומלכות ממרים' (כדאיתא בסוטה יא:). והקשה בספה"ק 'דברי משה' (להרה"ק רבי משה מדאלינא זי"ע תלמיד הבעש"ט הק), לאיזה צורך נכתב בפסוק גזירת פרעה על המיילדות להמית את הילדים, והרי היו עוד הרבה גזירות על הבנים [וכגון לתת אותם בחומה תחת הלבנים] ולא נתפרשו להדיא אלא במדרשי חז"ל, ומה בא הכתוב ללמדנו במעשה זה. ומבאר, כי רצה הקב"ה להוריד לעולם את נשמתו הקדושה של משה רבינו שהוא גואל

בני חביבי - חביבות הבורא בהתגברות האדם על יצרו

בפרשתן (א כא), 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים ויעש להם בתים'^{טז}, ופירש רש"י, 'בתי כהונה ולויה ומלכות שקרויין בתים וכו', כהונה ולויה מיוכבד

'חיים' - היינו כל זכות קיומם וחיותם בעולם הזה אינו אלא מחמת ש'אינם חיים', שייסורים רבים עליהם עד שאין להם כל טעם בחיים. אביכם היה בכלל אלו, וקצבת חייו כבר נשלמה זה זמן רב, אלא שהחובות והייסורים החזיקוהו בין החיים, ועתה כשמכרתם את הנכס ונפטרתם מן החובות שוב לא היה לו במה להחזיק את חייו.

טו. נפלאות מצינו בספר ה'מנורת המאור' (נר ה' כלל ג' ח"א פ"ב), יסורין ממרקין עונותיו של אדם, ואם יקבלם בשמחה ויצדיק בהן דין בוראו, מן השמים ירחמו עליו ויוציאוהו מצרתו, ויושיעו לו ולבני דורו בזכותו, כדאמרין (תענית ח). אמר רבי יהושע בן לוי, כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם.

ב'מגיד מישרים' (ריש פרשת וישב) מובא, ש'המגיד' נתגלה למרנא ה'בית יוסף' זי"ע, ובישרו כי 'איתתא תליתאי' כלומר שנישאת לו בזיווג שלישי, תלד בן זכר, ומבואר שם דבר המעשה, שהבית יוסף גלה למקום תורה, ועלה לה בקושי, וכשחזר לביתו חלה והוצרכה לטפל בו, והיתה מלאה צער ועגמו"נ. אמנם, בזכות זה זכתה להוליד, כי מצד עצמותה אינה בר הולדה (אחרי שהיתה בגלגול הקודם 'זכר' - תלמיד חכם) ועתה נושעה, וז"ל, וזכתה לכך ע"י מעשיה הטובים, ועל ידי הצער שנצטערה על ידי שגלית מאצלה וגם ע"י הצער שנצטערה בשירות חוליך, כי כל כך זוכה האדם כשיסורים באים עליו כשסובלם בסבר פנים יפות כמו שזוכה בעשיית מצוה, והטעם לפי שעל ידי היסורים בגוף מתחלש כח הטומאה ומזדככת הנפש מטומאת זוהמת הנחש ונשארה טהורה ונקייה וכו', וע"י כן תלד לך בנים זכרים כאשר הבטחתך, ואמרתי לך ואתה שלום.

טז. כה כתב הרה"ק הבית אהרן (קנט: ד"ה תשובה) 'תשובה עיקרה בלב וסימנה השמחה (פירוש, שהסימן לאדם אם תשובתו שלימה - אם שרוי הוא בשמחה), לא נצרכא אלא לקבולינהו בשמחה (לשון הגמ' ברכות ס:). בכל מדה ומדה, ובזה לא יצטרך לתעניתים וסיגופים', שהאיש המקבל על עצמו בשמחה את כל הנהגת הבורא עמו, ובכל מדה ומדה שנוהג עמו מקבלו באהבה ובשמחה - מתקן את כל חטאיו ופגמיו, עד ששוב אינו צריך להתענות ולסגף עצמו לתקן את עיוות ופגם. ולמדנו מכאן עצה טובה לקראת ימי השובבים הבעל"ט, אשר מבואר בספרי הקדמונים על חיוב התענית בהם לתשובה ולכפרה, ואם כי בימינו ירדה חולשה לעולם ואי אפשר לחייב את המון העם בצומות ובסיגופים אך נשאר בידינו הדרך המעולה יותר, להתחזק באמונה ולקבל הנהגת הבורא בכל מצב שהוא, וממילא לא נצטרך ל'תעניתים וסיגופים'.

איתא מהרה"ק האור לשמים' מאפטא זי"ע (בא ד"ה היום) וז"ל, והנה בדורות הראשונים היה תיקון נפש שלהם על ידי סיגופים כדי לשבר את הקליפות ולהבדיל המסכים המבדילים מהנשמה, אבל עתה הדור הקרוב למשיח צדקנו תיקונם קל, ואינם צריכים לסיגופים, ותיקונם הוא ע"י אמונה שמאמינים באלוקי עולם, ובאמונתם יחיו, עכ"ל. יז. הקשה האלשי"ך הק' זי"ע שהרי כבר נאמר מקודם (פסוק יז) 'ותיראן המיילדות את האלוקים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינן את הילדים', ואם כן מה היה צריך לחזור ולומר 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים', פשיטא שזכו לשכרם הטוב מחמת היראת אלוקים שבערה בם, אלא שבא הכתוב להודיענו כיצד הקב"ה נותן שכר כבר משעת המחשבה הטובה עוד מקודם עשיית המצוה בפועל, שלא המתין הקב"ה להשיב להם כגמולם הטוב מהזמן בו קיימו בפועל 'ותחיינה את הילדים', אלא תיכף בשעה ש'ויהי כי יראו' - כשגמרו בדעתן שלא לשמוע לקול פרעה לגודל יראתם מה', באותה שעה כבר היה 'ויעש להם בתים'.

רמז נפלא ולימוד גדול למד הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תע"ב) בכוחה של 'קביעות' וקבלה טובה, ממה שנאמר בפרשתן (א יב), 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', וברש"י 'בכל מה שהם נותנים לב לענות כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ', והיינו שכאשר 'זממו' לענות את בני ישראל, כבר נחשב להם הדבר כמעשה, כי אצל עכו"ם מצרף הקב"ה

הילדים' ולזה עלתה במעלה כזו להיות זוכה להוליד צדיק בזה"י.

והרבה יש ללמוד מדבריו הק' י"ב, במעלת המוסר נפשו ועומד בנסיון לגדול יראת שמים שבו, ואף כי דבריו נאמרו על המוסר נפשו למיתה, אך מכאן נלמד על ה'מוסר נפשו' בחיים חיותו שלא לילך אחר הרע.

ובתב הגאון ה'שבט הלוי' זצוק"ל (בספר רחמי הרב ערך גבורה) וז"ל. הנה הני תרי נשי היו יוכבד ומרים, כאומרם ז"ל (סוטה יא:) שהיו צדקניות גדולות, זרע קודש וגם נביאות, והיו יראות אלוקים מעודן, ואעפ"כ לא נאמר עליהם שבח זה - שיראו את האלוקים אלא בשעה זאת, דאין יראת ה' של האדם נבחנת אלא בשעה שהוא עומד בנסיון ממורא בשר ודם, והוא מאדיר יראת ה' ועבודתו יתברך כ"י. וכן בשעה שהוא

ישראל ו'איש האלוקים', ואי אפשר לו לבוא לעולם אלא בבית של צדיקים וקדושים, ובשלמא עמרם אכן היה צדיק תמים בלא שום חטא, וכאשר אמרו חז"ל (שבת נה:) שהוא מאותם ארבעה שמתו 'בעטיו של נחש' (מחמת שנקנסה מיתה על כל ברואי עולם בחטא אדם הראשון), אמנם מה היה 'זכותה' של יוכבד להוליד את משה, וכתב בזה"ל, ולזה הקב"ה ברחמיו הגדול שהוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות סובב בדבר ליתן בלב פרעה לחזור ולצוות להמילדות להמית את ילדי ישראל, ודאי כוונת ה'רשע' היה לתכלית ה'רשע', אמנם השי"ת חשבה לטובה, כי הנה גודל מעלות מסירת נפש על קדושת השם אין לך כל דבר בכל המצוות שיהא בו כח לזכות אדם את נפשו ולעלות בקודש כמו זה. ואכן, עי"ז שיוכבד עמדה בנסיון, הגם שמי שאינו מקיים את מצוות המלך אחת דתו להמית, אעפ"כ מסרה נפשה על קדושת השם, 'ולא עשו' ואדרבה 'ותחיינה את

מחשבה למעשה (ירושלמי פאה א א), לכן מיד בתחילת זממם כבר שידד הקב"ה מערכות הטבע וברא לבני ישראל גוף חדש שיוכלו לילד ששה בשר אחד מה שלא היה מעולם כדבר הזה, ו'כן ירבה וכן יפרוץ'. ומסיים ה'שם משמואל', מכאן ילמד כל אדם קל וחומר לנפשו, ומה אם בעבור 'מחשבה רעה' של המצריים שינה הקב"ה את גוף היהודי, קל וחומר בן בנו של קל וחומר בשעה שאחד מישראל מקבל על עצמו קבלה טובה, 'ובמחשבתו' רוצה הוא לישב על התורה ועל העבודה, וודאי שתיכף נחשב ל'איש אחר', וממילא יוטב מצבו וישתנה לגמרי לטובה ולברכה הן ברוחניות הן בגשמיות, רפואות וישועות וכל מילי דמיטב.

יח. ומן העניין להביא מה כתב הגה"ק רבי יעקב מליסא זי"ע בעל ה'נתיבות המשפט' ו'חווה דעת' (הגדה של פסח מעשה ניסים) לפרש בלשון הכתוב (תהלים קיד ב) 'היתה יהודה לקדשו', שלכאורה קשה מדוע נקט בלשון נקיבה - 'היתה' ולא 'היה', ומבאר, שבא הכתוב לרמז על מעשה תמר שהיא קידשה שם שמים ששתקה ולא גילתה, ובזה השרישה בצאצאיה אחריה את הכח לקדש שם שמים, ומכוחה קפץ נחשון בן עמינדב לתוך הים.

יט. גם למדנו מכאן חיזוק בענייני האמונה, כי לעיני בשר נראה שפרעה הרשע 'גזר על הזכרים' שברוב רשעותו הוא רוצה לכלות את כל הבנים בכלל ישראל, אבל, באמת לא היה זה פרעה, אלא הקב"ה הוא שסיבב גזירה זו, ולא היה כאן 'עת צרה' אלא הכשר והכנה ללידת מושיען של ישראל, כי אדרבה, דייקא על ידי צרה זו היתה יכולה נשמתו הקדושה של משה לירד לעולם, ומכאן נלמד על כל ה'רדיפות' שעל ידי בשר ודם שאינם באים אלא מידי של הקב"ה, ואין זה 'רדיפות' אלא הכנת הטובה הגדולה שתבוא לאחר מכן. עוד נלמד מכאן שכל נסיון שמביא הקב"ה על האדם הרי זה רק להעלותו לדרגא מרוממת יותר, והרי זה 'נס להתנוסס', ולא בשביל להכשילו ח"ו...

כ. ואין לתאר שכרו הטוב של העומד בנסיון - בזה ובבא, וכבר אמרו לבאר מטבע הברכה 'ברוך שאמר'... 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו', בדרך צחות ומליצה, כי הנה הרוצה להקים ישיבה ולהעמיד תלמידים לשם ולתפארת, יברר אחר מחנכים הנודעים במומחיותם, וברצותו שיעברו ללמד בישיבתו יציע להם כפליים בשכרם ממה שמקבלים עתה חלף עבודתם, כך הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו, כיון שחפץ עד מאוד שייראו מלפניו.

כא. כגון זה מצינו כבר בדברי התוס' (סוטה מא: ד"ה אותה) על הא דאיתא בגמ' (שם) שאגריפס המלך (שהיה מזרע הורדוס) קרא בתורה ב'הקהל', וכשהגיע ל'לא תוכל לתת עליך איש נכרי' (דברים יז טו) זלגו עיניו דמעות, אמרו לו אל תתיירא אגריפס, אחינו אתה, אחינו אתה. ואמרו חז"ל, 'באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כלייה שהחניפו לו לאגריפס', וכן הביאו התוס' מדברי הירושלמי 'הרבה חללים נפלו באותו יום שהחניפו לו', והטעם שהגיע להם עונש כה גדול כ"כ, כי 'זהו עונש החנופה בדבר עבירה שמחניף לחבירו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקב"ה ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה'.

צריך לוותר על צרכיו החמריים והוא מוותר עליהם - לכוון שמו יתברך, אז ראוי לחותם של ירא ה' כג'.
 בפרשתן (ב כה), 'וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים', ובתרגום יונתן, וַחֲמָא ה' צַעַר

שְׁעֲבֹדְהוֹן דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגַלֵּי קְדָמוּי ית תּוֹבְתָא דְעֶבְדוּ
 בְּטוֹמְרָא דְלָא יָדְעוּ אֲנֵשׁ בְּחִבְרִיָּה (שראה ה' צערם של בני'
 מהשעבוד, והיה גלוי לפניו התשובה שעשו בסתר בלא שידע איש
 מחברו) כג'. והיינו כי חביבות וחשיבות מיוחדת יש להקב"ה
 במעשי האדם בסתר, בנסיונותיו הנעלמים מעיני כל

ואם 'נתרגם' את הדברים למעשה, הרי אם מאן דהו בא אליך באמצע התפילה וברצונו לדבר דבר מה, ואין צריך לומר בדברים הגרועים מכך וד"ל - אל תתיירא מפניו אלא תחשוש על יראת הקב"ה...

בעניין ה'חבר רע' אספר את מה שעייני ראו ולא זה, זכורני ימים מקדם לעת זקנותו של א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, בחורים רבים מבני ישיבת פוניב'ז בב"ב היו באים לחזות בעבודת קדשו בעת ה'טישען' (עריכת השולחן) שהיה עורך בבית מדרשו, והנה בסוף ימיו בהיותו חלוש מאד היו מכניסים אותו לחדרו לאחר עריכת השוה"ט, והיו הבחורים עוברים על פני קדשו תוך כדי שהוא נותן את ידו לכל אחד ואחד ואומר לו 'לערנען די הייליגע גמרא געזונטערהייט' (תזכה ללמוד את דברי הגמ' הקדושים מתוך בריות גופא), בין הקהל עבר בחור אחד, שתפס הרה"ק בידי, ואמר לו, מדוע ידיך כה קרים, מדוע יש בהם כל כך קרירות, כך הוסיף ושאל כמה פעמים, לאחר מכן אמר לו 'שיהיו לך חברים טובים ותזכה ללמוד את דברי הגמ' הקדושים מתוך בריות גופא', משיצא הלה את פני הקודש ניגשו אליו המשמשים בקודש וניסו לפייסו באמרם, אולי הרגיש הרבי קרירות בידיך כי הוא חלוש מאד והוא סובל ב'עור' הידים, ענה הבחור ואמר, לא, לא, הכל היה מדוקדק ומכוון. בדרכו חזרה אל היכל הישיבה פגש הבחור אחד מידידיו הקרובים ביותר, וסיפר לו את אשר אירע עמו בהיכל קדשו של הרבי מלעלוב, והוסיף לומר לו - מיום זה והלאה איני מכירך יותר... רק כעבור כמה וכמה שנים כשראו מה יצא מ'ידיד' זה, הבינו עד כמה ראה הרה"ק למרחק, וכבר אז הרגיש קרירות בידי, ואילו זה הראשון שעזב את החבר הרע עלה ונתעלה עד מאד ברוחניות ובגשמיות.

זה לעומת זה יש להביא מה שביאר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בלשון הכתוב בפרשתן (ה ז) 'לא תאסיפון לתת תבן לעם', שלכאורה קשה דאם כוונתו מלשון 'הוספה' היה לו לומר 'לא תוסיפון' ומהו שהוסיף א'. אלא הביאור, שהוא מלשון 'אסיפה' - שהיו נאספין בכל ליל שב"ק ומשתעשעין במגילות שבידם (עיי'ן שמ"ר ה יח), וראה פרעה שעל ידי התאספיות הללו יש בידם כח לעמוד בתוקף אמונתם וקדושתם, ומשהותם יחדיו הם שואבים כוחות לנפש, כח וגבורה להחזיק מעמד במשך כל השבוע הבא, וגם חשש שהתחזקות זו תחיש להם גאולה שלימה לצאת לחרות עולם מתחת ידו - על כן גזר לא תאספון, שלא יתחזקו יותר בשבת אחים גם יחד, ואז יכנסו בשלימות תחת יד מצרים ברוח ובגשם, ולא במהרה יוכלו לצאת מתחת יד מצרים. וסיים ואמר, פארוואר (כך היו מכנים בפולין 'אמת') בשעה שאעלה למרום לאחר מלאות ימי ושנותי, יבוא משה רעיא מהימנא לקראתי ויאמר לי, אכן כיוונת לטעם הנכון על מה שנכתב לא תאסיפון בא' דייקא.

כב. ובכלל זה שמירת כל חושי ותאוות לבו, וביותר בענין 'שמירת פיו ולשונו', כי השומר פיו ולשונו זוכה להיות דבוק בשכינה, וכמו שאמר הרה"ק הייטב לב' זי"ע, שעל כן זכה משה רבינו ע"ה לדבר עם השכינה פה אל פה, מפני שהיה 'כבד פה וכבד לשון', ובתרגום, 'ארי יקיר ממלל', כלומר שהיה מייקר ומחשיב כל תיבה ודיבור שהוציא מפיו, וכיון שכלכל דבריו, והחשיבם לשמור על כל מוצא פיו זכה לגילוי שכינה ולמדרגות נשגבות ביותר. כג. צא וחשוב, כשתמצא מאן דהו שהציל בימי ה'מלחמה' רבבות אלפי בני ישראל, וכי תכריז עליו - זה האיש 'ירא שמים' הוא, הרי זה נראה כמגרע מחשיבותו ומחשיבות פעליו, עד שתאמר עליו 'כל המציל נפש אחת מישראל' וזה הציל פי כמה וכמה מ'נפש אחת', ומ"מ התורה ראתה אל נכון לשבח את ה'מילדות' שהצילו רבבות מבני ישראל - 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים' - ללמדך שאין לך שבח גדול מכך (הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע). כיוצא בדבר היה אומר הגה"צ רבי משה שיינבערגער זצ"ל בשם המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, אילו היו שואלים אותנו מה השבח הגדול על אברהם אבינו, מה היינו אומרים... ואילו אחר נסיון העקידה כתיב בו 'עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', לעומת זאת להבדיל אלף אלפים, מה היינו אומרים על צורר היהודים ימ"ש... והתורה העידה בעמלק 'ולא ירא אלוקים', ללמד, כי עיקר הכל הוא יר"ש....

הי אם בשמירת עינוי¹ או שאר הושיו, ודייקא תשובה זו המשיכה את הגאולה. ולדין ייאמר, כשאתה עומד

כד. יש מצדיקי הדורות שהיו מכנים תרגום זה 'דער שובבי"ם תרגום' - כלומר שבו נרמז כל ענין השובבי"ם. ידוע (עי' פע"ח, שער רוה"ק, שער ז' תיקון כז) שארבעים ושנים ימי השובבי"ם הם מכוונים כנד מ"ב התיבות שב'אנא בכח' המסתיים בתיבת 'תעלומות', כי אכן, תכלית ימי השובבי"ם לעבוד את הבורא ית"ש ולהמליכו על כל ה'תעלומות' - דברים שבינו לבין קונו ואין איש יודע מכך.

כה. וכך מצינו גם ב'תרגום אונקלוס' על הפסוק שנאמר בברכות יעקב ליוסף 'ותשב באיתן קשתו' (בראשית מט כד) - 'ותבת בהון נביאותה על דקלים אורייתא בְּסַתְרָא, ופירש רש"י את דבריו, ש'התיישב' והתקיימו אותם נבואות אשר חלם בחלום שכל האחים משתחווים לו והוא ימלוך עליהם, וכל כך למה, על דקלים אורייתא בְּסַתְרָא - כי קיים את התורה בסתר, כשעמד באותו נסיון כשאין איש עמו בבית... והרי, שכל מה שזכה יוסף הוא רק בזכות שהיה בסתרא ובטומרא...

כו. מרגלא בפומיה דכ"ק האדמו"ר מסקווירא זי"ע, שפרעה אמר (ה ז-ח) 'לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם הם ילכו וקוששו להם תבן, ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם', ולכאורה צריך להבין, אם רצה להכביד עליהם את העבודה הרי היה יכול לצוות שמהיום והלאה ישלשו את מתכונת וסכום הלבנים ממה שהיו רגילים לעשות עד עתה, אלא כי ידע פרעה שכל זמן שהם במקומם ושמורים מן הרע לא יוכל אליהם, על כן גזר הם ילכו - שיצאו לקושש תבן ברחובה של עיר, ומכיוון שישוטטו בשווקים וברחובות - במצרים ערות הארץ ויכשלו בראייה רח"ל בזה יוכל לנצחם.

כז. ביארו צדיקים (עי' בית אהרן ליקוטים בד"ה יציץ) עה"פ (ישעיהו כז ו) 'יציץ ופרח ישראל, כי באם האדם יציץ בשיקור העין במקום שאינו הגון, הרי ופרח ישראל כל הישראל ומידת הקדושה שלו הנה כפורחת עלתה ניצה רח"ל. כי ע"י הסתכלות אסורה אחת מאבד כל חלקה טובה שבו.

בינו והתבוננו במה שכתב 'המגיד מבריסק' בספרו 'מחזה עיניים' (נדפס לפני מאה ועשרים שנה, תרס"ב), ונתבונן, על מה עשה ה' ככה שבהגיע כאב ומכאוב לאדם יזלגו מעיניו דמעות, מדוע לא יבואו הדמעות מאיברים אחרים, וביותר יקשה מדוע לא יבואו מהאבר הכואב עצמו, אלא מבאר בזה"ל, כי עיני האדם המה ראשית לכל חטאת, ובעבור חטאותיו בא האדם במצוקותיו, ולכן בעת כי יצא לאדם ורע ומר לו העיניים מורידים דמעות, כי הם המה הביאו על האדם את כל הצרות ואת כל המצוקות, עכ"ל.

ובזה מדייק לשון הכתוב (תהילים קיט קלו) 'פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך', על לא שמרתי תורתך לא נאמר אלא על לא שמרו, ר"ל שהם, העיניים, לא שמרו תורתך על כן פלגי מים ירדו עיני ולא אברים אחרים... ומביא שם משל נוקב בעניין שמירת העיניים, כי הנה דבר מלכות בכל מדינה ומדינה להעמיד שומרים ושוטרים לבל יכניסו סחורה מוברחת שלא שילמו עליה מכס, ואם שומרי הגבול עושים מלאכתם נאמנה לבל ייכנס למדינה שום דבר שאסור להביא - אזי מלאכתם קלה ואף יצליחו הרבה בעבודתם, אכן אם התרשלו השוטרים הניצבים בגבול, וכבר נכנסה הסחורה האסורה לתוך הארץ, מעתה מלאכת השוטרים קשה פי כמה וכמה, לסובב מעיר לעיר ומכפר לכפר לחפש אחר הסוחרות, ולא עוד אלא שגם לא יצליחו כ"כ, שהרי יש לאותם סוחרים מקומות רבים להטמין סחורתם, ולא ידעו השוטרים כל אותם מחבואים...

וכדבר הזה ממש הוא גם ב'נמשל'... כי היצר הרע רוצה ומנסה להכניס את 'סחורתו' האסורה דרך ה'שער' - הוא העיניים, ומשם 'מכניסם' לתוך 'המדינה' היינו גופו של אדם, ומעתה, אם האדם שומר היטב ב'גבול' - לבל יביט היכן שאסור להסתכל אזי בנקל יוכל למנוע מהיצר הרע את זממו, אכן מי שאינו שומר כראוי וכנכון ב'גבול', ול"ע הציץ ונפגע... הרי מעתה יקשה עליו הרבה לחפש בכל האברים היכן החביא היצר הרע את ה'סחורה'... ומסיים, לכן כל בעל נפש יעצום עיניו מראות ברע ולא יתן ליצר לבוא בגבולו.

דבר נורא כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ויחי) על הפסוק (בראשית מט כב) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור', וז"ל, אף כי גדל מאד הנסיון של יוסף במעשה דאשת פוטיפר, כמובא במדרש כל ההשתדלויות שעשתה כדי להחטיאו, וכמו שאמרו (יומא לה): בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית וכדו', וכל היסורים שגרמה לו, אך הוא עמד בנסיון, עם כל זאת מדגישה התורה הק' במיוחד את הנסיון ששמר עצמו מהסתכלויות אסורות בעת שנתמנה כמשנה למלך ונסע בכל ארץ מצרים, ובנות מלכים ושרים צעדו עלי שור (- על החומה) והמטירו

משתעשע ביציר כפיו שכבש יצרו לעשות רצונו ית', עד שהוא מכריז בכל העולמות, פלוני נזהר מלפגום בעיניו והתגבר על יצרו, אלמוני שמר על מחשבתו ית'.

הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים' כתב הרמב"ם באגרתו לבנו רבי אברהם (אגרות הרמב"ם עמ' לט בד"ה ודע בני, בשינוי קצת) 'ויש לך בני לדעת כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת. בני ישראל

בפני נסיון בענייני שמירת הפה או העיניים, הוי מחזיק בקשרי המלחמה נגד יצרך, הוי בולם פיך, עצום עיניך מראות ברע, והקב"ה יקבלך בשתי ידים ותתרבה חביבותך לפניו עד מאד י', שהרי כל זה 'בטומרא' הוא, ואין איש יודע על כך. וכבר אמרו בנמ' (פסחים קג.). 'אמר רבי יוחנן שלשה הקב"ה מכריז עליהן בכל יום, על רווק הדר בכרך ואינו חוטא, ועל עני המחזיר אבידה לבעליה, ועל עשיר המעשר פירותיו בצנעה', הרי שהקב"ה

עליו מתנות יקרות כדי שירים את עיניו להסתכל עליהן, אך הוא נזהר מהסתכלות, ובזה גדל שבחו בן פורת עלי עין. עכ"ל.

יש שביארו בדבריו הק', כי התורה הק' היא נצחית ובאה ללמדנו ארחות יושר עד סוף כל הדורות, והנה נסיון כמו שהיה ליוסף הצדיק בשעתו אינו שכיח כל כך, לעומת זאת הנסיון של 'בן פורת עלי עין' הוא מצוי ביותר עד עצם היום הזה... בכל עת ובכל שעה, בכל מקום ובכל זמן... על כן בא יעקב אבינו לגלות לנו מה רב מעלתו של זה שהוא 'בן פורת עלי עין'...

כמה גדול שכרו של העוצם עיניו מראות ברע, כמו שפירשו במה שנאמר (ישעיה מט יח) 'שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך', שמכל פעם ופעם שהאדם שומר את עיניו נברא מלאך העומד ללוותו ולשמרו, וזהו שאמר הנביא, הבט וראה 'כולם נקבצו ובאו לך', כי הם 'סביב עיניך', מחמת ובסיבת ששמרת על עיניך.

כלל הדברים הוא כמו שאמרו במליצה, לא כמידת עולם הזה כך מידת עולם הבא, שכן בעולם הזה הדלקת אור המנורה הקבועה בתקרה או בכותל היא על ידי שמגביה ומרים את הכפתור המיוחד להדלקת האור (מתג), ואילו המוריד ומשפילו הרי הוא מחשיך ומכבה את האור, אכן העולם העליון הוא בבחי' 'עולם הפוך', שהמוריד את עיניו - מאיר את כל העולמות באור יקרות, ואילו המגביה את עיניו ח"ו מביא חשיכה גדולה...

ושמעתי מידיד וצדיק, כי הגוי יבין את כל ה'גריעות' ופחיתות שבכל עבירה, מאכל זה אל תאכל כי איננו בריא וכו', אבל הבטה בעין לא יבין מה חסרון יש בה, רק איש יהודי יש בשכלו דעת להבין מה הגריעות שבזה, אמור מעתה כי 'שמירת עינים' היא מידה יהודית... ובזה נקרא 'יהודי'.

כז. אומרים משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע פירש בלשון הכתוב בפרשתן (ד ב) 'ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה', כי הקב"ה אומר לאדם 'מה זה בידך' - מהו הדבר שנחשב שאתה עשית בידך, רק 'מטה' - מה שאתה מטה וכופף עצמך מליילך אחר יצרך הרע, ומה שאתה שובר את תאוותיך...

היה אומר הגה"צ רבי אליהו ראטה זצוק"ל משם רבו הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, כי לאחר מלאת ימיו ושנותיו של אדם, ישאלוהו בב"ד של מעלה, מה הבאת עמך מעולם התחתון, והנה אם יענה האדם כי הביא דורון לשמים 'אהבה ויראה', אזי יאמרו לו הטה נא אוזנך לצד ימין ותשמע את אלפי אלפי המלאכים המכריזים בקדושה וטהרה - 'קדוש קדוש קדוש...', שוב הטה אוזנך לצד שמאל ותשמע את חיות הקודש הצועקות 'ברוך כבוד ה' ממקומו...' ביראת הרוממות בדחילו. ואם כן יש כאן די והותר אהבה ויראה. אך שאלתינו, מה הבאת עמך מהדברים שאינם מצויים כאן כשבירת המידות ושבירת הרצון - כי מזה נהנים כאן בעולמות העליונים, שהרי בין מלאכי עליון אין לא יצר הרע, ולא קנאה ולא תחרות, על כן, חשיבות גדולה יש לכל מעט מלחמת היצר ב'עולם הזה'.

והדבר דומה לאב שיצא לדרך ארוכה במדינת הים, ומשחזר קידמו בנו הקטן בשמחה ושאלו, אבא, איזו מתנה הבאת עבורי ממרחקים אשר שם שהית, והנה אם האב מוציא מנרתיקו מיני מתיקה המצויים בכל מקום, וודאי לא ישמח הבן שהרי זה יש לו מכבר במדינתו - ודברים המצויים אינם מביאים שמחה. אך באם מעניק לו האב דברים שאינם בנמצא במקומו הרי יגיל הבן וישמח בכל לב ובכל נפש. והנמשל, לעילא ולעילא בגבהי מרומים אין מייחסים כל כך חשיבות לאהבה ויראה המצויים שם למכביר כמו שמחשיבים אפילו מעט ממלחמת היצר.

כת. במתק לשונו אמר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל להמחיש את הדבר, כי הנה נוהג שבעולם להכריז ולהודיע על ה'חדשות', פלוני מת ועבר מן העולם, ולזה נולד בן במז"ט וכיו"ב, אכן בעולם העליון אין בדברים אלו

באר הפרשה - פרשת שמות

ג

והזמן גרמא להציל את השכל ואת הלב מידי היצר הרע, כי הקריאה בתורה בפרשיות יציאת מצרים מעוררת את הזמן ל'יציאת מצרים פרטית', לצאת ממיצרי היצר ומיצרי הגוף המונעים אותו מלעשות רצון קונו וחפץ צורו^ל.

בזוה"ק (ח"ג קבו.) איתא, שבכל יום ויום פרוזא קארי (כרוז קורא) ואמר 'שובו בנים שובבים', כי בכל עת ובכל זמן הקב"ה מצפה לבני ישראל שישובו אליו^{יא}, אמנם משנה תוקף יש ל'בת קול' זו בימים אלו הנקראים 'ימי השובבים ת"ת', שבהם יש סיעתא דשמיא יתירה לכל הדופקים בתשובה^{לב}, והקב"ה מבקש מכל אחד ואחד 'שובו בנים שובבים', שובו אלי ואשובה אליכם^ל.

הם שכל האנושי אשר בכל אדם, ושם משכן כל רצונותיו והלך מחשבתו, משה רבינו ע"ה הוא השכל האלוקי היינו נשמת בני ישראל. ארץ מצרים בכללו הוא הגוף, ומקום הלב הוא ארץ גושן^ל.

והיינו שכמו שבימים מקדם שעבד פרעה מלך מצרים את בני ישראל שישבו בארצו, כך לדורות עולם בא היצר למלוך על שכלם רצונם ומאווים של בני לשעבד אותם אליו^{כט}. והנה כמו שפרעה שלט ושעבד רק את בני ישראל, ואילו על משה רבינו לא היה לו שום כוח ושליטה, כך הנשמה הקדושה (הנקראת חלק משה רבינו) שבקרב כל איש מישראל אינה נפגמת, ולעולם איננה תחת ידי החיצונים, ועל ידה יצא האדם לגאולתו כמו שמשנה הוציא את בני ממצרים.

חידוש כלל, שהרי יודעים הם את העתיד לבוא, וכבר ידעו מעיקרא מה שעומד לקרות, ומה הם ה'חדשות' שם, היינו רק כשבשר ודם קרוץ מחומר מתגבר על יצרו, שהרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), וה'בחירה' מסורה ביד האדם אם לעשות רצון קונו או לשמוע ח"ו לקול יצרו, על כן צריכים לבשר להם את הידיעה החדשה שפלוגי התגבר על יצרו. והנה כשיש ידיעה חשובה ונכבדה הרי מכבדים איש נכבד שהוא יהיה ה'מודיע' אותה לכל הקהל, ועל כן בבוא העת להכריז ידיעה משמחת כל כך, אזי כביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכריז עליה לספר לכל דרי מעלה, צאו וראו כיצד כפה איש פלוני את יצרו והקיז דם מעצמו למעני...

כט. יש שהמליצו בזאת את לשון הכתוב אצל בני ישראל 'הבאים מצרימה' (א א) בלשון הווה, ולא 'אשר באו', כי כל ענין מצרים עדיין חי וקיים, ועדיין כל יחיד ויחיד מבני בא לבחינת מיצרים אלו בהווה ובפועל ממש...
ל. צדיקים היו אומרים שגוף נוטריקון גוף וויל פרעסן (הגוף רוצה לאכול), גוף וויל פאפען (לישן), גוף וועט פוילען (יירקב בקבר), גוף וויל פארט (ובכל זאת עדיין הוא רוצה לילך אחר תאוות לבו), אך אנו נענה ונאמר לגוף על כל תאוותיו גוף וועט פאלגן (ישמע לקול ה' לעבדו בלבב שלם, אף כשקשה לו).

לא. שמעתי מאחד ממכרי, שנסע להשתטח בקברי צדיקים שבפולין, ובבואו לציון הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע ראו עיניו מחזה נורא הוד, איך שבחור מבוגר עומד ושופך לבו ונפשו לפני ה', במתיקות נפלאה ובהתלהבות גדולה, 'סורו ממני מרעים, גל עיני ואביטה... למדני חוקך... וכו' וכו'... כחד מקמאי... האברך שהכיר את הבחור שבמשך 10 שנים תמימות היתה התנהגותו כ'גוי גמור' 'נושר' באופן נורא עד מאד נדהם מאוד לראות את 'עבודת הקודש', ולא היה יכול לקלוט בשכלו כיצד נהפך לבו להיות 'בעל תשובה' גמור...

בגמר התפילה לא יכול היה האברך להתאפק, ויקרא אליו בקול גדול, אמור נא יקירי, וכי אינך פלוני, ויען, הן. כיצד נתהפך לבך לטוב... ענה הבחור דבר נורא, שלאחר 10 שנות ריחוק וניכור לכל דבר שבקדושה, גילה לי יהודי כמסיח לפי תומו, שזה כ-10 שנים לא ננעלה הדלת בבית אבי ואמי, ואפילו בלכתם לישן שינת הליל אינם נועלים הדלתות - בתקווה שבנם ירצה לחזור, וחלילה להם שהוא ימצא את הבית נעול בפניו... אז החלטתי, אם כל כך הרחיקו לכת - להשאיר את הדלתות פתוחות בפני לא אאכזב, ואכן אחזור ואכנס דלת לפנים מדלת לחיק הורי ולכנפי השכינה.

ואף אנן נעני ונאמר, הקב"ה מעולם לא סגר הדלת... וימינו פשוטה לקבל שבים מגודל אהבתו לבניו, וכלשון התנא דבי אליהו (רבא, פ"א) מעיד אני עלי שמים וארץ, שהקב"ה יושב ומצפה להן לישראל יותר ממה שמצפה האב לבנו שיעשו תשובה, אל 'נאכזב' אותו...

לב. ורימוז לה הרה"ק ה'אור מלא' מקאסאן זי"ע (ענייני ספיה"ע) בלשון הכתוב (תהילים קמו ד) 'מונה מספר לכוכבים כולם שמות יקרא', כי הנה מצינו ב' זמני טהרה תיקון ותשובה, ימי השובבים^{י"ג} וימי ספירת העומר, אלא שחלוקים זה מזה, כי עיקר התיקון בספירת העומר שייך ביותר לצדיקים, הם היודעים והשייכים לסוד ה'ספירות',

באר הפרשה - פרשת שמות

בימי השוכבי"ם חזרתם בכם ממשוכותיכם. מכל מקום כעת שובו אלי פעם נוספת ואקבל אתכם באהבה ליד.

מעלה יתירה יש לה להתחזקות בימי השוכבי"ם, כי בזמנים הללו הרי כל התחזקות וכל מעט התנכרות וכפיית היצר מתקבלת באהבה וחיבה בשמים ממעל, כי אבינו שבשמים מצפה ביותר בזמן הזה שישבו אליו בניו יקריו, ועל דרך שאמר ה'מגיד' לה'בית יוסף' (מגיד מישרים פרשת תרומה, והיא משמעות דבריו), שתשובה ותענית הנעשית בימי השוכבי"ם מתקבלת אף באופן שאילו היה עושה כן בשאר ימות השנה אזי לא היה נחשב כל כך (עיי"ש), וכלשונו 'והנה עיתך עת דודים' ולכן הכל מתקבל באהבה לרצון לפני אדון כל.

נראות כתב הרה"ק מווילעדניק זי"ע (שארית ישראל שער השוכבי"ם, דרוש א') ברמז דברי חז"ל (חגיגה טו.) 'שובו בנים שוכבים חוץ מאחר', שבימים אלו יש פתח

כה כתב ה'פרי מגדים' בספר 'המגיד' (ח"ג עמ' קס בר"ה הנה) כי ג' פירושים יש לתיבת 'שובב', א. מרד. ב. שבירה. ג. גירוש. כלומר אף החוטא שכבר מרד בה', ושבר את עצמו כלומר שנעשה בעל מום ע"י חטאיו, ואף גם זאת שנתגרש ממחיצתו של הקב"ה - לכולם יוצאת בת קול שובו בנים שוכבים ל'.

וזמון הפמ"ג שאף אם כבר שב בתשובה וחזר למרדו, אל יאמר היאך אשא פנים לשוב בתשובה בשנית ובשלישית וכו', כי רק העבד באדון אין תרופה - אם כגד בו פעם אחת ושתים יגרשונו עולמית ולא יתן לו לחזור ולהתפייס עמו, משא"כ בן עם אב המקבלו בכל עת ששב, וזהו 'שובו בנים שוכבים'. כי אנו 'בנים למקום', והקב"ה מרבה לסלוח כאב המתרצה תמיד לבנו אף אם שב וחטא כמה וכמה פעמים. וזהו מאמר הקרא, שובו בנים - אף שהייתם כבר 'שובבים', ואשתקד

ואילו ימי השוכבי"ם נועדו לכל אחד ואחד באשר הוא. וזהו שאמר הכתוב מונה מספר - ימי הספירה שאנו מונים בהם את הימים לעומר המה בעיקר לכוכבים, אלו צדיקים הנדמים לכוכבים (ספרי עקב), אך לכולם הזמן הוא כאשר שמות יקרא - כשקוראים פרשיות חומש שמות...

לג. מעשה ב'דרשן' שהובהל לעמוד ולדרוש דברי חיזוק לפני חבר נופלים, שנפשם הייתה שבורה ורצוצה מרוב בלבול וייאוש ל"ע, מה עשה הדרשן, עלה על הבימה והראה לפני קהל ועדה שטר של מאה \$ (דולר), ושאל בקול גדול, מי הוא ואיזהו הרוצה את השטר יגביה עתה את ידו הימנית למעלה למעלה. כמובן שהכל הגביהו את ידם, נטל הלה וקימט את השטר (מבלי לקרוע אותו) ושוב שאל 'מי רוצה את השטר' והכל הגביהו את ידם לאות כי חפצם ורצונם בשטר זה. הכניס הדרשן את השטר לבוץ, ושוב שאל 'מי רוצה את השטר' והכל הגביהו את ידם לאות כי רצונם ומאוויים בשטר זה, הלך הדרשן 'דרך' ורמס בשתי רגליו את השטר, ושוב שאל 'מי רוצה את השטר' והכל הגביהו את ידם לאות כי חפצם ורצונם בשטר זה, שאל אותם, איני מבין אתכם, והרי שטר זה מקומט מטונף ומלוכלך (מבוץ וטינוף ומדריסת מנעלים), אמרו לו, א הונדערטער בלייבט א הונדערטער (שטר בן מאה נשאר בן מאה בכל אופן) ולא נגרע מערכו מאומה... נתקמט - ניישרו, נתכלכך - ננקה אותו, נדרך ונרמס בשתי רגלים - נגביהו ונסדר אותו כראוי לו. עתה אמר ה'דרשן', נו, רבותי, אם הנכם מבינים שהונדערטער נשאר הונדערטער, מדוע לא תבינו שאידישע נשמה בלייבט א אידישע נשמה (נשמת יהודי נשארת 'נשמה' יהודית) בכל אופן ומצב, תמיד אפשר להגביהה, לנקותה ולהשיבה למצבה הטוב כמות שהייתה. כי עצם מהות היהודי אינו משתנה לעולם... אלא שאם נתרחק - יחזור ויתקרב לבורא כל עולמים.

לד. יסוד גדול אמר הרה"ק היהודי הק' זי"ע (נחמד מזהב פר' ויצא, הובא ב'היהודי הקד" עה"ת) בהאמור בפרשתן (ג יג-יד) 'ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה', כי עיקר עבודת האדם לשוב ולהתחדש בכל יום, מבלי לחשוב כלל על העבר, ואז יוטב לו בזה ובבא. ובזה מבואר, כי משה אמר - והיה כי יאמרו אלי כיצד נגאל, הרי משוקעים אנו במ"ט שערי טומאה עד ששכחנו מה שמו של הבורא, מה אומר אליהם. א"ל הקב"ה כה תאמר לבני ישראל, אהיה - בלשון עתיד, מי שאומר מעתה אתחדש, ואיטיב דרכי, גם הבורא אומר לו אהיה מעתה עמך. וזהו פירוש 'אהיה אשר אהיה' - האומר 'אהיה' טוב, אומר לו הקב"ה אכן, 'אשר אהיה' עמך. וכך פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנוכה נר א) בלשון הכתוב (תהלים פו ב) 'הושע עבדך אתה אלוקי הבוטח אליך', שלכאורה היה צריך לומר הבוטח בך (כלומר הושע עבדך שהוא בוטח בך) ומהו הלשון 'אליך', אלא כי 'בוטח' מלשון 'מבטיח', כלומר 'שמבטיח אליך כל פעם שמהיום והלאה יהיה כבר טוב'...

רק עפ"י התורה. והיינו שהתיקון הגדול ביותר הוא להיות 'רא שמים' לה, ולהיות שליטלי על גופו ואבריו לבל יעשו פעולה אסורה שלא כנגד רצון ה'. ולהתחזק בשמירה יתירה על עיניו ועל פיו, שאף בשעה שבווער בו כאש תאוה אסורה יתאפק מלחטוא, והתאפקות זו הרי היא כסינוף הגדול ביותר, ונחשבת כתעניות הרבה^{לז}.

ובך כתב ה'משנה ברורה' (סי' תקע"א סק"ב) 'כתבו ספרי המוסר, דאם באמצע אכילתו בעוד שהוא מתאוה לאכול מושך ידו ממנו זה נחשב גם כן לסינוף ומתכפרים עוונותיו. וראיתי כתוב בספר אחד, שכשאדם רוצה להתנדב תענית - טוב יותר שיקבל תענית מן הדיבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו ולא יחלש על ידי זה. וכעין זה כתב הגר"א באגרתו, שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסינופים כי אם ברסן פיו ובתאוותיו, עכ"ל^{לח}.

דברים נוראים איתא בספה"ק 'נועם אלימלך' (ד"ה ויבן) לפרש 'בדרך המוסר' מה שנאמר (א יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה', שהנה 'מסכנות' הוא לשון הנאה

לתשובה גם למי שכבר פגם כל כך ונקרא 'אחר' והרי הוא מצוי ושרוי 'חוי' מהיכלות הקדושה, ויש בימים הללו בוח לכפר על פגם הלשון והקדושה אף למה שיוה"ב אינו מכפר (עיי"ש באריכות). כעין זה רימו הרה"ק ה'שמח ישראל' (אות ה-ו) את עניין ימי השוכבי"ם בהאמור בפרשתן (א י) 'ועלה מן הארץ' - שאפילו אם שקוע בארץ לגמרי גם כן יכול הוא להתעלות, ולכן קוראים פרשיות אלו בזמן הזה לרמוז על 'נאות מצרים' לכל אחד ואחד.

והנה נודע מה שכתב רבינו האריז"ל זי"ע (שער רה"ק תיקון כו) על חובת התעניות והסינופים בימים הללו, אמנם לאחר שנחלשו הדורות כבר אין התענית שווה לכל נפש, ומה יעשה האדם לזכות לטהרת נפשו. אלא שכבר כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (הוש"ר תרע"ד) וז"ל, זקני זצללה"ה מקאצק הגיד כי יותר נוח לגוף לקבל על עצמו כל מיני סינופים שבעולם מלקבל על עצמו עול מלכות שמים, ואין סינוף גדול לגוף יותר מלהיות תחת עול מלכות שמים - להתנהג בכל ענייניו

לה. אמרו קמאי שעבודת ימי השוכבי"ם כדוגמת אנשי הצבא היוצאים למלחמה, שראשית דבר ישימו מצור על העיר - למנוע מהם מים ומזון, עד אשר ייאלצו בני העיר להיכנע, כך היא העבודה בימים אלו, למנוע מן היצר 'מים ומזון' עד אשר ייכנע ויתבטל כוחו לגמרי.

אחד מחסידי הרה"ק מקאברין זי"ע התאונן לפניו, רבי, הנני שקוע מאד בחטאי וה'בלאטע' (בוץ) גדול מאד, ענה לו הרה"ק אף הבוץ הגדול ביותר - אם אין מוסיפין לו מים הרי הוא מתייבש לגמרי, אף אתה, עזוב את דרכיך, וממילא תתייבש כל הבלאטע (הבוץ)...

לו. משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה ידוע ב'עבודת האכילה'... ובכל עת שנזדמן דבר מאכל לידו לא נח ולא שקט ממש 'עודו בכפו יבלענה'... ויהי היום והיסב עם חברו ב'סעודת מצווה', והבחין אותו ידיד כי רעהו אינו אוכל מהמנה הראשונה (פארשפי"ז) כי אם מקצת שבמקצת, התפלא לעצמו מה אירע לידידי ומדוע שינה ממנהגו לקיים מצות אכילה בהידור רב, תמיהתו גברה שבעתיים בעת שהביאו את הבשר ושוב לא אכל אלא רק 'נגיעה בעלמא', ולבסוף כשהביאו את הלפתן (קומפוט) לא נגע בו במאומה, ולא יכול החבר להתאפק וישאלו מה יום מיומיים... האם אינך חש בטוב חלילה... השיב הלה בקוצר אמרים 'אני בדיאטה' (דיאט) וכבר לא היה צריך להוסיף ביאור... ולזאת נדמים ימי השוכבי"ם שצריך להחליט לעצמו בתקיפות 'אני בדיאטה'... ועי"ז יקנה את הכח לשלוט בעצמו ושוב לא ירוץ אחר כל תאוה.

לז. ידוע מה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שהרה"ק מסטרעליסק זי"ע אמר שהמונע עצמו מדיבור אשר עומד על שפתיו לאמרו, נחשב לו הדבר כאילו התענה פ"ד תעניות... ואני אומר 'נאך און נאך און נאך' (שנחשב לו כהרבה יותר מפ"ד תעניות).

לח. הרה"ק מראדזימין זי"ע היה אומר, שכשם שמצינו בגמרא (קידושין ז) שהאומר על בהמתו 'רגלה של זו עולה', פשטה קדושה בכולה ונעשית כולה עולה, כך האומר על 'חלק אחד בגופו' שיהא קדוש... כגון המקבל על עצמו לשמור פיו ולשונו, או עיניו ומחשבתו, הרי משם תתפשט הקדושה להיות כולו קודש קדשים. ועל משקל דבריו נוסף, כי המקבל על עצמו שיהיה הפה בתענית, וכן בשאר אברי הגוף, הרי 'מתפשט הצום בכולו' ונחשב כאילו התענה בכל גופו...

באר הפרשה - פרשת שמות

ה'אוהב ישראל' זי"ע (סוף פר' ויהי), וז"ל, מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה וכו', ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך וכו', ועיקר התשובה היא ע"י תורה ותפילה וצדקה כל אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה, עיי"ש. וכן אומרים משם ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם הרה"ק השרף מקאצק זי"ע שעיקר תיקון ימי השובבי"ם הוא בלימוד גמרא ופי' תוספות בעיון.

כתב ה'שלטי גבורים' במסכת תענית (ש"ע תקע"א ב), 'תלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית שממעט ממלאכת שמים', והיינו שתלמוד תורה מכפר על האדם יותר מהתענית, ולכן אמרינן ליה שלא להתענות², שלא יתמעט ה'מכפר' הגדול יותר³.

(עיי"ש), ומי שהוא 'בעל הנאות' הרי הוא בונה 'ערים' לפרעה הוא היצה"ר (והיינו שמגדל ונותן כח רב ליצר הרע לשלוט בו), 'אבל מי שמסגף עצמו ומענה עצמו מהנאות יתירות אזי יכול לבא למדרגה גדולה' לט. ועפ"ז מפרש גם מה שנאמר בהמשך (פסוק יב) 'וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ', ר"ל שזה המענה את עצמו 'בן ירבה' וכן יפרוץ בקדושה ובכל העולמות'.

לעסוק בדברי תורה - התיקון ע"י לימוד התורה"ק ובפרט כשהוא ברציפות

הזמן גרמא, בימי השובבי"ם בהם ניתן לכל איש ישראל כח עוז ותעצומות להתעלות, לטהר ולקדש את עצמו בקדושה של מעלה, שבראש ובראשונה יש להרבות בעמל ויגיעת התורה, וכמו שכתב הרה"ק

לט. היה אומר הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע בשם אביו הרה"ח ר' משה אברהם ברזובסקי זצ"ל הי"ד שכל אדם נולד עם 'דבר אחר' בקרבו, ואותו דבר אחר 'קטן' הוא, וככל שהאיש מספק צרכיו כן הוא גדל עוד ועוד, וזאת היא העבודה בימי השובבי"ם, להפסיק מסיפוק צרכיו, וממילא בלא 'מאכל ומשתה' ינפח את נשמתו לגמרי. מ. וכך הביא ה'פרי מגדים' (ספר המגיד עמ' קנה) בשם השל"ה הק', שכביכול הקב"ה משמיע דברי מוסר בלשונו של אותו רשע פרעה 'נרפים אתם נרפים על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה' (ה יז), שהנה יש שמעדיפים להתענות מאשר להרבות בלימוד התורה, ועל כך נאמר מוסר ה', נרפים אתם מלהתייגע על תלמוד תורה על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה', ור"ל להרבות בתעניות שהם נחשבים כקרבן על ידי מיעוט חלבו ודמו... וכלשונו מוטב יאכל וילמד...

מא. פעם ראה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע אברך היושב בתענית באלו הימים, אמר לו הרמ"מ מדוע הנך עוסק ב'תיקון הקטן' שהוא התענית והצום, הרי 'בר הכי' אתה, ואפשר לך לערוך את 'התיקון היותר גדול' והוא לימוד גמרא ותוס'.

הגה"ק ה'סט"יפלער' זי"ע כתב (קריינא דאגרתא, ח"א מכתב יז) לאחד שהיה מסגף עצמו 'נבהלתי... שאתה צם תעניתים... ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות'. וכתב עוד שם, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עוונות, ילמד ב'חזרה' על דבר שכבר הוא יודע היטב - דללימוד זה אין לו חשק, והוא לימוד זה לשם שמים ממש והוא גם כן סגוף...

כתב הגאון בעל ה'שדי חמד' זי"ע (בספרו כרך ה כלל נד), בשנת תרנ"ט בהיותי בעיה"ק ירושלים הזמינו אותי לפדיון הבן ולא הלכתי ואמרו לי כי יש בספרים דסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה... ונראה שאין מקור לדבר זה, רק שיחה נאה בפי הבריות (ובאמת כבר מצינו כן בליקוטי אמרי פנחס, שער הקדושה, וז"ל, תלמידי מרן הקדוש מזידיטשוב זצוק"ל שמעו מפיו הקדוש שאמר בשם הרב הקדוש מוה"ר פנחס מקאריץ ז"ל שסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות, וכן הוא באילנא דחיי בשם הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זי"ע).

כאשר יצאו לאור כרכי ה'שדי חמד', וכמה מאנשי ירושלים מצאו כי כתוב בקולמוסו של אותו גאון שהיה בקי נודע, שכל רז לא אניס ליה - 'אין מקור לדבר זה', תמהו לעצמם, היתכן שקלא דלא פסיק בירושלים מדור לדור ללא עוררין, ואפילו הצנועין היו נדחקים מעט לזכות אפילו כ'פול' מהחלה של הכהן, והנה נאמר כי אין לכך שום מקור, וזו רק שיחה נאה מפי הבריות.

ומביא בספר 'חכמת חיים' כי באותו זמן נערך אצל אחד הצורבים סעודת פדיון הבן, שבו השתתף גם הגה"צ רבי יוסף חיים זאננפעלד זי"ע, בעת הסעודה דבריו של בעל השדי-חמד עוררו ויכוח בין המשתתפים, עד שקם

והתורה"ק נקראת 'תורת חסד' (משלי לא כו), וקוב"ה 'חסד א-ל כל היום' (תהלים נב יג), ואם תרצה אתה ג"כ להיות חסיד, תתחמד עם קונך, שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא ג"כ חסיד, עכ"ל.

בה איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ה) 'בא וראה כמה גדולה בוחה של התורה, שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושיין תשובה, אפילו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם וגו', ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' ואין טהרה אלא דברי תורה"ג.

ונודע מה שכתב ה'יסוד העבודה' (ח"ג פ"ה ח) וז"ל, אמרו חז"ל תורה מכפרת מגני ומצלי, ותלמיד חכם אין אש של גהינום שולט בו, והקובע לו ללמוד ה' שעות בלי שום הפסק דיבור בענין אחר... נראה לי שדבר זה הוא ענין נפלא המועיל ומזכך ומכפר, ומביא אותו אדם לתשובה וכפרה מעולה. עכ"ל"ד.

בספר 'כתר ראש' (אות קל"ג) מביא בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל (בענין התיקונים) כי כל העוסק בתורה אין לו מה לדאוג כלל, וכפי שהראה לו רבו הקדוש הגר"א מוילנא זי"ע מאמר נורא בתיקוני הוהר המחמירים מאד בחומר העוונות, שהעובר על רצון הבורא נידון ביסורים קשים ורעים ואין לו תקנה כי אם במיתה רח"ל, אך בסוף אותו מאמר נורא בתיקוני זוהר (תיקון כא-כב) איתא, שכל העוסק בתורה הרי מתקיים בו אורך ימים בימינה להצילו מן 'המיתה', ובשמאלה עושר וכבוד יינצל אף מן 'הייסורים', כי נפשו מיטהרת בקדושת התורה הקדושה"ב.

ובך כתב הרה"ק הזרע קודש' מראפשיץ זי"ע (תרומה ד"ה ועשו ארון עצי שטים) וז"ל. 'ועיקר תשובה הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל, אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפין. ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה. כי אמרו ז"ל - איזהו חסיד המתחמד עם קונו, הפירוש - כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד,

אחד הנוכחים והציע, הנה אתנו רבי חיים זאננפעלד הידוע בבקיאותו המופלגת בכל חדרי התורה ובספרי הראשונים והאחרונים, נשאל את פיהו, ענה רבי חיים מתוך קורת רוח, ואמר, אכן אין שום מקור בספרים למאמר זה שהסעודה בפדיון הבן נחשבת לפ"ד תעניות, אבל, יש לכך רמז בתורה... בפסוק (להלן יג יג) 'וכל בכור א'דים' ב'ב'ני'ך' ת'פ'ד'ה' - נוטריקון- 'א'ם ד'בר מ'ה ב'פ'דיון ב'ן נ'הנית - 'י'חשב כ'אילו ת'ענית פ'ד' ה'תענית... והוסיף עוד נופף משלו, יש עוד מעשה הנחשב לעושהו, כאילו התענה פ"ד תעניות, ונחשב לו כ'תיקון' גדול. והוא 'דף' גמרא. ומי שלומד דף גמרא נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות, כי 'דף' בגימטריה פ"ד. אלא שעל פעולה זו יש פחות קופצים...

מב. יש שרמזו במה שאמרו חז"ל (בר"ר צה ג) על הפסוק (בראשית מו כח) 'ואת יהודה שלח לפניו להורות' - לתקן לו בית תלמוד, כי ב"ת פעמים 'תלמוד' עולה כמניין תתק"ס (960), וכבר איתא בספה"ק (ע"י בני יששכר תשרי מאמר ג ובשאר ספה"ק) שעיקר הטהרה בארבעים סאה במקווה הוא על ידי התתק"ס לוגין שבו, וזהו ב"ת תלמוד, כי התורה מטהרת לומדיה כמקווה...

מג. הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה מזהיר תדיר את כל הבאים במחיצתו להרבות בלימוד דפי גמ' ותוס'. דכירנא שנכנס אליו בחור בר מצווה בשבת קודש לאחר תפילת המנחה בכדי להתברך אצלו, והרבי היה באמצע אמירת תהילים כדרכו, על כן אמר לו בלשון הקודש - אומר לך 'הדרכה' לבר מצוה, הנך עומד לקבל אורח יצר טוב, שהוא מלאך, מן הראוי שתקיים בו מצוות הכנסת אורחים, והנה, הכנסת אורחים בשלימות היא שמעניקים ונותנים לארח את מה שהוא רוצה ואוהב, ולא מה ש'בעל הבית' אוהב, על כן אגלה לך שאורחך - יצר הטוב, אוהב דבר אחד והוא לימוד הגמרא, ראה נא להנאותו בריבוי דפי גמרא'.

כל עצותיו לכל עניין, רוחני וגשמי, היו בריבוי לימוד התורה, שמעתינו אומר פעם לאחד מבחורי ישיבת סלבאדקא אשר שאל מאתו עצה וסגולה לשמירת עיניים, ענהו על אתר, השקיע את עיניך באותיות הגמרא, ואז תזכה לשמור את עיניך מראות רע.

מד. ואכן מן הראוי לכל אחד ואחד שיקבל על עצמו 'דבר השווה לכל נפש', ללמוד בכל יום ויום מחצית השעה ברציפות ומבלי להפסיק כלל (וכל המוסיף יוסיפו לו...). ועצה טובה קא משמע לן לאברכים החשובים הלומדים ב'כולל' ולבחורי הישיבות שיחיו, כי 'חצי שעה' זו תהיה בתחילת הסדר, ופשיטא ואין צריך לומר, כי באופן זה כל 'הסדר' יהיה באופן אחר לגמרי...

באר הפרשה - פרשת שמות

וכבר כתב הרמח"ל באגרותיו (אגרות רמח"ל פו), כי זיה"ר שנזכה לתקן נפשותינו רוחותינו ונשמתנו מכל
 יש לעסוק בתורה כמי שעומד בתפילת סיג ופגם בימי השובבי"ם הקדושים הללו, ובזכות
 שמונה עשרה, וכמו שבשמונה עשרה לא יפסיק זה נזכה לכל מיני ישועות ורפואות^{מ"ה}, שפע ברכה
 אפילו נחש כרוך על עקבו (ברכות ה.), בן ינהג בעת והצלחה עד בלי די, ובקרוב נזכה בבוא לציון גואל
 לימודו. ולשבי פשע ביעקב, בב"א.

מה. כה אמר הרה"ק ר' דוד בידערמאן מירושלים זי"ע סגולה לחולה, קח שמן ואמור, הרמב"ם היה רופא, ובזכותו
 ישלח ה' רפואה שלמה לפלוני בן פלוני, ואת השמן יש להדליק על ציון הרמב"ם לכשיזדמן (בספר בית ישראל השלם
 בשם הרב ר' פנחס בלנק, ששמע מהרה"ג ר' מיכאל הרמן זצ"ל ששמע מר' דוד'ל, הבאנו הדברים לרגל יומא דהילולא של הרמב"ם החל ביום שישי).